

Καπετάν Ανδρέας Ζέππος - Η ιστορία του τραγουδισμένου ψαρά

*«Μια ψαροπούλα είναι αγαμμένη,
μπρος στ' ακρογιάλι τον Ζέππο περιμένει.*

Καπετάν Ανδρέα Ζέππο, χ αίρομαι όταν σε βλέπω».

(Τραγούδι του Γιάννη Παπαϊωάννου)

Στο τέλος του 19ου αιώνας, η περιοχή του Νέου Φαλήρου είχε μετατραπεί σε κοσμική λουτρόπολη με εντυπωσιακά ξενοδοχεία. Ακριβώς την ίδια περίοδο, στην άλλη άκρη του Αιγαίου πελάγους, στο Αϊβαλί, οι εύποροι Έλληνες δημιούργησαν και αυτοί μια λουτρόπολη έξω από την πόλη τους που επίσης ονόμασαν Νέο Φάληρο, κατ' απομίμηση του πειραϊκού· εκεί συναντούμε τον μικρό Ανδρέα Ζέππο...

Ο Ανδρέας Ζέππος γεννήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου 1914. Ο πατέρας του Στράτος, ήταν έμπορος, αλλά μια μέρα ήρθαν οι Τούρκοι, του έσπασαν το μαγαζί και τον πήραν μαζί με άλλους Έλληνες· δεν τον ξαναείδαν πια. Η μητέρα του, η κυρά Παρασκευή, έγκυος κιόλας, μάζεψε ό,τι μπορούσε, πήρε από το χέρι και τον Ανδρέα και κατέφυγαν σε ένα σπίτι με μπιστάκι που είχαν έξω απ' την πόλη για ασφάλεια. Η κυρά Παρασκευή γέννησε λίγο αργότερα κορίτσι που βαφτίστηκε Στρατούλα, αλλά η ζωή κυλούσε δύσκολα. Ο Ανδρέας βρέθηκε, λοιπόν, μούτσος στον «Ταξιάρχη», στο καΐκι του καπετάν Στέλιου, συγγενή της μητέρας του. Ο «Ταξιάρχης» ήταν από τα μεγαλύτερα ψαράδικα της περιοχής και ο καπετάν Στέλιος μεγάλος δάσκαλος και καλός άνθρωπος. Έλεγε αργότερα ο καπετάν Ανδρέας:

Την πρώτη φορά που πήρα το μερτικό μου απ' το ψάρεμα, λίγες μπαγκανότες

στη χούφτα κι ένα διχτάκι ψάρια, σε λίγα λεπτά έκανα τη σχετικά μεγάλη απόσταση από το λιμάνι στο σπίτι μου. Κυριολεκτικά πετούσα... Τόσο μεγάλη ήταν η χαρά μου που πήγαινα για πρώτη φορά στη μάνα λίγα λεφτά και ένα διχτάκι ψάρια. Νόμιζα ότι είχα γίνει άντρας. Εκείνο που πρέπει να σας πω ξεχωριστά, είναι η χαρά που πήρα μόλις τ' αφεντικό μου (ο καπετάν Στέλιος) με πλήρωσε. Η χαρά μου όμως δεν ήταν ότι θα ξόδευα αυτά τα χρήματα για τον εαυτό μου, αλλά γιατί θα τα πήγαινα προσφορά στη μάνα μου.

Ο καπετάν Στέλιος, μια μέρα που πήγε να πουλήσει ψάρια στη Σμύρνη, κατάλαβε ότι η κατάσταση δεν ήταν καλή. Επιστρέφοντας στο Αϊβαλί μαζεύει τη γυναίκα του, την κυρά Ζωή, την οικογένεια Ζέππου και φεύγουν το βράδυ. Βάζουν πλώρη για Πειραιά αλλά όταν φτάσαν στον Σαρωνικό, ο καιρός τους έριξε στην Αίγινα. Στην Αίγινα άφησαν τις γυναίκες σε ένα μοναστήρι που φιλοξενούσε πρόσφυγες, και ο καπετάν Στρατής με τον Ανδρέα ξεκίνησαν στον «Ταξιάρχη» να αναγνωρίσουν τα νερά. Σύντομα κατάφεραν να βγάζουν γερό μεροκάματο και νοίκιασαν ένα παλιό μικρό σπιτάκι με δύο δωμάτια κοντά στην παραλία όπου ζούσαν όλοι μαζί.

Η κυρά Ζωή όμως, που ήταν πάντα ασθενική, πέθανε λίγο αργότερα, και ο καπετάν Στέλιος σύντομα την ακολούθησε. Στην κυρά Παρασκευή παραχωρήθηκε ένα μικρό διαμέρισμα στις προσφυγικές πολυκατοικίες του Τουρκολίμανου και έτσι ο καπετάν Ανδρέας βρέθηκε στον Πειραιά. Πούλησε τον «Ταξιάρχη», που ήταν ακατάλληλος για ψάρεμα στο Φάληρο, και αγόρασε ένα δυνατό τρεχαντήρι, τέτοιο που κανείς άλλος δεν είχε στην περιοχή αφού μπορούσε να ψαρεύει βαθύτερα και να καλάρει τουλάχιστον δύο φορές περισσότερες από τους άλλους ψαράδες. Δυστυχώς, με τον θάνατο της κυρά Παρασκευής λίγο αργότερα, χάνει και τον έλεγχο του ποτού.

Γρήγορα γίνεται ο πρώτος ψαράς του όρμου του Φαλήρου, τα 'κονόμησε και απέκτησε μεγάλη φήμη ως ένας από τους διασημότερους γλεντζέδες· όσα έβγαζε, κάθε βράδυ τα «ακούμπαγε». Σύχναζε στην ταβέρνα του Καούδη στις Τζιτζιφιές, όπου τραγουδούσε ο Γιάννης Παπαϊωάννου. Άφηνε μάλιστα αρκετά χρήματα, ώστε ο Παπαϊωάννου, που «χαιρόταν όταν τον έβλεπε», έγραψε γι' αυτόν στην Κατοχή το πασίγνωστο τραγούδι, λόγω του οποίου τον θυμόμαστε και εμείς σήμερα. Μάλιστα, συχνά τραγούδαγε: «Καπετάν Ανδρέα Ζέππο, βαλ' το χέρι στο γιλέκο», διότι ο Ζέππος έβγαζε από τη τσέπη του γιλέκου χρυσές λίρες.

Κάθε βράδυ στα μπουζούκια ξόδευε περιουσίες. Δεν λογάριασε ποτέ το χρήμα, γιατί νόμιζε ότι πάντα θα του έρχονταν όλα βολικά. Η Καίτη Γκρέη τον θυμάται στα μαγαζιά των Τζιτζιφιών και του Μοσχάτου, να μπαίνει να γλεντάει κάθε βράδυ και να «σηκώνει» όλο το μαγαζί. «Πιωμένος ήταν καπετάν φασαρίας», θυμάται, «είχαμε γίνει καλοί φίλοι. Καλόκαρδος όμως άνθρωπος. Όταν έφευγε, σήκωνε σε...μπόγο το τραπεζομάντιλο με ό,τι είχε επάνω, αφού άφηνε ένα μάτσο χρήματα στο γυμνό τραπέζι».

Το ίδιο, αλλά...αντίστροφα έκανε ο καπετάν Ανδρέας Ζέππος και όταν έφευγε από το σπίτι του, όπως έλεγε το 1982 ο γιος του: «Η μάνα μας έλεγε, ότι μετά την ψαριά, έφερνε στο σπίτι ένα μεγάλο σωρό με λεφτά, τα έβαζε πάνω στο τραπέζι της κουζίνας, έπειτα σήκωνε το τραπεζομάντιλο σε μπόγο, το έβαζε στον ώμο και έφευγε για τα μπουζούκια».

Με τον Παπαϊωάννου ήταν πολύ φίλοι, αλλά είχαν και κάποια μακρινή συγγένεια. Ήταν όμως περισσότερο φίλοι, γιατί έκαναν μαζί και στο ψαροκάικο. Πριν ακόμα γίνει συνθέτης ο Παπαϊωάννου, δούλευε στο καΐκι του Ζέππου. Είχε λοιπόν ένα μπουζουκάκι κι όπως καθόταν στην πρύμνη, τραγούδαγε τους καημούς της δουλειάς τους. Έτσι, αφιέρωσε το ομώνυμο τραγούδι στον καπετάνιο του, που έγινε σουξέ με την αξέχαστη Μαρίκα Νίνου, περίπου το '46. Και οι στίχοι του τραγουδιού αυτού τελικά δεν βγήκαν από την φαντασία του συνθέτη. Ήταν η καθημερινή ζωή του καπετάν Ανδρέα Ζέππου...

Ο Ζέππος αγαπούσε τους ανθρώπους και δεν ξέχασε ποτέ ότι και ο ίδιος ήταν πρόσφυγας. Πάντρεψε πολλές ορφανές κοπέλες που δεν είχαν κουμπάρο να τις στεφανώσει, βάφτισε πολλά αβάπτιστα που λόγω της φτώχειας δεν είχαν τα απαραίτητα για το μυστήριο, τάισε τη χήρα και το ορφανό· ακόμη και στις γάτες έδινε τα πατημένα ψάρια για να φάνε. Κυρίως όμως, στη μεγάλη πείνα της Κατοχής, βοήθησε κόσμο και ντουινιά.

Το 1941 οι Γερμανοί βομβαρδίζουν τον Πειραιά και οι κάτοικοι αναγκάζονται να καταφύγουν στην Αθήνα. Περνώντας απ' το Φάληρο, πολλοί ηλικιωμένοι έμειναν εκεί διότι δεν μπορούσαν άλλο να περπατήσουν. Ο καπετάν Ανδρέας δίνει αλεύρι στον φούρνο απ' τ' απόθεμά του, και μοιράζει ψωμί. Το καΐκι του έφερε μεγάλα ψάρια, διότι είχαν σκοτωθεί από τις εκρήξεις και επέπλεαν στο νερό και, αντί να τα πουλήσει, τα βράζει και τα μοιράζει συσσίτιο.

Μετά την Κατοχή, η έντονη εκβιομηχάνιση και αστικοποίηση της περιοχής, είχε

ως συνέπεια τη μόλυνση των φαληρικών υδάτων και το ψάρεμα, πλέον, ήταν αδύνατο. Αναγκάστηκε, λοιπόν, να επιστρέψει στο Τουρκολίμανο και να ψαρεύει στα ανοικτά, αλλά το ψάρεμα εκεί ήταν πολύ δύσκολο, πολύ κουραστικό και δεν απέφερε πάντα κέρδος· απ' το πολυπληθές τσούρμο του, κράτησε μόνον δύο-τρία παλικάρια. Τα χρόνια όμως είχαν περάσει, ο καπετάνιος είχε βαρύνει (χώρια που ήταν και αλκοολικός) ενώ μεροκάματο δεν έβγαине· δεν μπορούσε να συνεχίσει άλλο αυτή τη δουλειά. Περί το 1955 αποφασίζει να δουλέψει ως μανάβης, να παίρνει ψάρια από τα καΐκια και να γυρίζει να τα πουλήσει. Αντί να γυρνάει τις γειτονιές όμως, αξιοποίησε τις γνωριμίες του και πήγαινε ψάρια σε όλες τις ταβέρνες και τα εστιατόρια. Ούτε πάλι, όμως, έβγαζε μεροκάματο γιατί οι ταβέρνες δεν πλήρωναν. Του 'λεγαν «έλα τη Δευτέρα μετά το Σαββατοκύριακο που θα 'χουμε δουλειά», αλλά ούτε τη Δευτέρα πλήρωναν γιατί «δεν ήρθε κόσμος». Όμως, και ο ίδιος ο καπετάνιος δεν είχε πια τη δύναμη να γυρίζει την πόλη με τα πόδια και τα βαριά καλάθια· είχε μεγαλώσει.

Παίρνει, λοιπόν, ένα καλάθι ψάρια, και στέκεται έξω από τον ηλεκτρικό στο Φάληρο. Βγάζει μικρό μεροκάματο αλλά η πληρωμή γίνεται τουλάχιστον τοις μετρητοίς και όχι όπως στις ταβέρνες. Όταν τελειώνει νωρίς, ψαρεύει μόνος του χταπόδια και τα πουλά την επομένη. Έβαλε μάλιστα και μια ταμπέλα: «Ψάρια απ' τον καπετάν Ανδρέα Ζέππο». Τα λεφτά δεν έφταναν όμως, και η γυναίκα του, η κυρά Κατίνα, αναγκάζεται να ξενοδουλέψει. Τυχερή στην ατυχία της, την παίρνει βοηθό στο σπίτι της η Φανή, η γυναίκα του λογοτέχνη Κώστα Σούκα. Η Φανή ευεργετήθηκε από τον καπετάνιο όταν στην Κατοχή της έδινε, μαζί με τόσους άλλους, από μια χούφτα ψάρια και επιβίωσαν. Γρήγορα ο καπετάνιος συνδέθηκε με τη φιλολογική συντροφιά του Σούκα, η οποία τον δέχθηκε με σεβασμό και αγάπη· εκεί τον γνώρισε και ο Ευ. Αθηναίος. Απ' αυτούς τους ανθρώπους βρήκε μια αναγνώριση για όσα έκανε στην Κατοχή.

Φαίνεται όμως ότι, αυτή η υπέρμετρη αγάπη του Ζέππου και βοήθεια που έδινε στον καθένα, να του στοίχισε σε τελευταία ανάλυση και την ίδια του τη ζωή, αφού είναι σίγουρο ότι του στοίχισε το καΐκι του! Γιατί ο Ζέππος ήταν «τρομερά φερέγγυος άνθρωπος κι όταν χρωστούσε αρρώσταινε», όπως είπε κάποτε ο γιος του. Έτσι, κάποια μέρα εκείνης της εποχής, ένας γνωστός του από τη Χαλκίδα, θέλησε να πάρει ένα δάνειο από την Αγροτική Τράπεζα, για να αγοράσει «εργαλεία» για το καΐκι του. Ο Ζέππος μπήκε εγγυητής, αλλά για κάποιον λόγο το δάνειο δεν εξοφλήθηκε και ο Ζέππος δεν είχε τόσα πολλά λεφτά πια για να πληρώσει. Έπρεπε να πληρώσει με το καΐκι του... Το έχασε. Έγινε αλκοολικός από

το πιοτό -όταν οι άλλοι έπιναν καφέ, αυτός έπινε ούζο- και κάποια στιγμή δεν άντεξε... Πέθανε από κίρρωση του ήπατος στα 1969, σε ηλικία 55 χρονών. Πέθανε άφραγκος και παρά λίγο να γίνει και έρανος για τα έξοδα της κηδείας του. Τότε, ο Παπαϊωάννου έγραψε προς τιμήν ένα ακόμη τραγούδι, το «Ο Ζέππος εκουράστηκε».

Το περίφημο καΐκι του, ο «Άγιος Ευστράτιος», μετά την τράπεζα, άρχισε να αλλάζει χέρια. Βγήκε σε πλειστηριασμό και το αγόρασε μια μεγάλη οικογένεια ψαράδων από το Πέραμα, οι Παγιδαίοι, που το ονόμασαν «Ζέππο». Κάποια στιγμή αποφάσισαν να το πουλήσουν για να πάρουν μεγαλύτερο. Το καΐκι αλλάζει πάλι χέρια. Αυτή τη φορά το αγοράζει ο Ναουσαίος ψαράς Θανάσης Νταντάνης, που ζούσε στην Πάρο. Το κράτησε αρκετά χρόνια και στη συνέχεια πούλησε τον «Ζέππο» στον αρχιτέκτονα Κώστα Γουζέλη. Αυτός περιέβαλε το ιστορικό σκαρί με περισσή αγάπη, το ανακατασκεύασε, του έβαλε πανιά, το έκανε ακόμα πιο όμορφο και κράτησε το όνομά του. Μ' αυτό, ο γνωστός σκηνοθέτης Γιώργος Κολόζης έκανε τα γυρίσματα της σειράς ντοκιμαντέρ «Αιγαίο νυν και αεί», στο επεισόδιο «Αέρας στα πανιά μας», που προβλήθηκε με επιτυχία από την κρατική τηλεόραση. Ο «Ζέππος» ξανοίχτηκε και πάλι στο Αιγαίο για τις ανάγκες των γυρισμάτων σ' ένα δύσκολο ταξίδι 1500 μιλίων. Το καΐκι, μετά την εκπομπή, κατέληξε σε έναν από τους συγγενείς της οικογένειας Περατικού και άραξε σε έναν μόλο του πανέμορφου νησιού της Αντιπάρου.

Πηγές

istorikathemata.com (από το βιβλίο του Ευάγγελου Αθηναίου, «Ο καπετάν Αντρέας Ζέπος: ένας γλεντζές, φιλόanthρωπος και θυμόσοφος ψαράς στην παραλία του Φαλήρου», εκδόσεις Μουρούσια, Πειραιάς 2012)
koutouzis.gr